

Emakeeleõpetuse Infokeskuse veebiseminar 21.04

Eesti keel ja kirjandus e-õppes

Memo

21. aprillil toimus Zoomis kaugõppele pühendatud veebiseminar, kus arutleti neljal teemal: ülesannete koostamine ja struktureerimine, tervikteose käsitus ja lugemisprotsessi toetamine, tagasiside ja kirjutamisülesande andmine ning õigekeelsuse õpetamine. Jagati ka e-keskkondade kasutamise kogemusi. Seminari vestlusringi juhtisid Tartu Ülikooli ja Tallinna Ülikooli emakeeledidaktika õppejõud Andrus Org, Joosep Susi, Helin Puksand ja Merilin Aruvee.

Ülesannete struktureerimisest

Joosep Susi hinnangul võimenduvad praegu kõik õppetegevusega seotud hägused jooned, kaugõppes aga selleks kohta pole. Eesti keele õpetajatel on seda siiski võrreldes näiteks keemiaõpetajatega lihtsam hallata, kuna neil on sõnaga ümberkäimisel paremad oskused.

Andrus Org soovitas õpetajatel lähtuda Occami habemenoa printsiibist, mis tähendab, et kõigest tuleb alles jätta vaid tähtsaim. Kodutööd võiksid olla selgelt struktureeritud ja arusaadavad. Org tutvustas ülesande struktureerimise mudelit, mis jaotub viieks: taustakirjeldus, õpiväljundid, tegevuste sammud, tulemus ja tagasiside (vt lisasid).

Susi soovitas mõelda sellelegi, mida õpilane tunneb, kui ta juhendit näeb. Kui see on liiga pikk, siis võib juhtuda, et teksti ei süveneta, lõpuni ei loeta. Võtmesõnad: vähem on rohkem, konkreetsus. Üle jõu käivaid kohustusi pole kaugõppes õpetajatel vaja võtta.

Õpetaja Tiina Niin tõdes, et nüüd kirjeldabki ta juhiseid andes vaid oodatavat õpitulemust. Ta on andnud ülesandeid ka erinevate osade kaupa, kui on soovinud õpilastega jõuda kompleksse tervikuni.

Kaia Kivitoa on teinud kord nädalas videotunni, kus selgitab suuliselt kõiki ülesandeid ja nende eesmärke. Õpilastele jääb võimalus küsida üle, kui midagi jääb ebaselgeks. Ta rääkis ka võimalusest kasutada Google Drive'is nädalaplani, kus saab ülesannete juures kasutada erinevaid värve, paksemat kirja jms, et olulist eristada.

Mare Hallop on kasutanud juhendamiseks ekraanisalvestusi, kus tutvustab õppematerjale. Gea Kuld sõnas, et 5. klassi õpilasi aitas näite ette andmine ja õigesti tehtud ülesannete tähistamine Google Drive'i lehel. Tiina Brock lisas, et videotundide olemasolu on vähemalt põhikoolis õpilastele väga vajalik.

Tagasisidestamine

Andrus Org nimetas tagasisidet kaugõppe teiseks oluliseks küsimuseks. Soovituslik oleks ühte tööd korduvalt tagasisidestada, sest see on suunatud muutusele, arengule, nii saab õpilane oma tööd enne hindamist parandada ja täiustada. Nii Tiina Niin kui ka Tiina Brock kinnitasid, et kasutavadki korduvat tagasisidestamist ja on sellega rahul: õpilased kirjutavad pigem vähem, kuid töötavad ühe tekstiga põhjalikumalt.

Emakeeleõpetuse Infokeskuse veebiseminar 21.04

Tervikteose käsitlemisest ja lugemisprotsessi toetamisest

Joosep Susi peab oluliseks, et lugemist toetataks juba teose lugemise ajal. Ei tohiks ka unustada, et tervikteos ei pea tähendama alati romaani, see võib olla nt luulekogu. Ta mõõnis, et kui teos on juba loetud ning õpetaja alles siis hakkab lugemisprotsessi toetama, võib olla juba hilja toimub juba n-ö tulekahju kustutamine. Toetavaks meetodiks võib olla lugemisprotsessi reflekteeriv lugemispäevik, mille kaudu saame teada, kuidas õpilane lugedes mõtleb. See aitab lugemisprotsessi loogilisemaks muuta ja kujundada lugemisharjumust. Lugemisprotsessi tuleks ühtlustada, nt võib suunata õpilasi lugema jaokaupa (lugeda 20 lk korraga ja kirjutada välja kõige ilusam lause vms). Tiina Brock on andnud näiteks lehekülgede arvu nädalaks ning ühel või teisel moel on ta ka kontrollinud seda, kuid on hinnanud pisteliselt või korraldanud viktoriine.

Aruvee ja Susi tutvustasid oma tudengi Maris Põkka uurimisjärgus magistritööd, mis just lugemispäevikule keskendub. Lugemispäeviku võib täita kolmel viisil: lugemise järel, lugemise vältel või lugemise vältel ja järel.

Agne Narusk on 9. klassi lugemispäevikud sisse seadnud Google Drive's. Esiti uuriti õpilastelt, mida nad lugedes tundsid, edaspidi mindi küsimustega järjest sügavamaks. Ülesande peamine sisu oli kirjeldada oma emotsioone pärast lugemist. Tegevuse lõpetas esitlus ja üksteise kommenteerimine, mille käigus läks arutelu väga elavaks.

Aruvee pakkus, et lugemispäevikuna võib kasutada ka foorumeid, nt Moodle'is, kus õpilased üksteise postitusi jälgida saavad. Nii tekib dialoog ja areneb ka suhtluspädevus, saame jälgida, kuidas osatakse veebisuhtluses üksteisega arvestada.

Andrus Org tutvustas ka mitmesuguseid veebilehekülgi ja ideid, mida kirjanduse õpetamisel kasutada. Mõned näited Hando Runneli luule käsitlemiseks

1. Kuulata näitlejate esitusi saatesarjast "100 luulepärlit". Leia oma lemmikluuletus järgnevate hulgast. Pane kirja luuletuse pealkiri, kes seda esitas ja sisuline põhjendus, miks just see luuletus sulle meeldis.

<https://arhiiv.err.ee/vaata/100-luuleparli-pole-ilmas-nii-ilusat-tegu-hando-runnel-loeb-tanel-ingi>

<https://arhiiv.err.ee/vaata/100-luuleparli-maa-tuleb-taita-lastega-hando-runnel-loeb-jaan-rekkor>

<https://arhiiv.err.ee/vaata/100-luuleparli-ilus-maa-hando-runnel-loeb-veiko-tubin>

<https://arhiiv.err.ee/vaata/100-luuleparli-kull-ma-ootasin-sind-hando-runnel-loeb-ullar-saaremae>

2. Lugeda luuletusi veebilehtedelt, nt Hando Runneli luuletusi saab lugeda

<https://luuletused.score.ee/Hando%20Runnel> - seal on 17 luuletust kahel alamlehel. Seejärel kirjutada kahest luuletusest tsitaadina välja mõni mõte, mis meeldis ja lisada ka põhjendus.

3. Vaadata telesaadet "Inimese mõõde" (nt esimesed 6 minutit), kus kirjanik Jaak Urmet vestleb Hando Runneliga - <https://www.youtube.com/watch?v=wFOehmu97AI>. Milline mulje tekib õpilasel Hando Runnelist kui inimesest?

Emakeeleõpetuse Infokeskuse veebiseminar 21.04

4. Hando Runneli sõnadele on tehtud üle 300 laulu. Leida YouTube´ist 5 laulu ja neid kuulata (eelnevalt sisestada Google´i otsingusse “Hando Runneli sõnad” vm). Kirjutada välja laulu pealkiri ja esitaja (laulja või ansambel) ning kirjutada see õigekirjareeglite kohaselt.

Õigekeelsuse õpetamisest

Merilin Aruvee nentis, et ilmselt on videokohtumised vajalikud just õigekeelsuse õpetamisel. Ta kirjeldas tudengi tööviisi, kes seletas 5-10 minuti pikkuses videos reeglit ning postitas siis video õpilastele. Seejärel lahendasid õpilased iseseisvalt harjutusi, järgmiseks toimus ühine harjutamistund, kus õpetaja sai probleemseid kohti siluda. Viimaks tehti teadmiste kontroll EIS-i keskkonnas (eis.ekk.edu.ee).

Agne Narusk tõi sarnase näite: reegleid seletab ta Zoomis, abiks lihtsalt valge paber. Koos tehakse mõned harjutuse read, et kuulda vigu ja õigeid vastuseid, järgneb iseseisev töö.. Viimases tunnis vaadatakse üle õpilaste esitatud harjutuste fotod, et leida üles kitsaskohad.

Mare Hallop on kasutanud videotundides joonistamistahvlit. Lisaks seletamisele saab tahvlil ringe tõmmata ja olulisi kohti alla joonida.

Kui eelmistes näidetes toimusid videokohtumised pigem materjaliga tutvumisel, tõi Eneli Värnik vastupidise näite: esmalt palus ta õpilastel iseseisvalt õigekirjareegleid lugeda. Seejärel toimus Zoomis selgitus- ja harjutustund.

Ann Aruvee rääkis, et tema on lasknud õpilastel alguses harjutused ära teha, siis on kuulatud õpetaja lindistatud helifaili, kus lauseid koos reeglitega selgitatakse. Viimaks on vaadatud pildilt õpetaja lahendatud ülesandeid, tehtud parandused oma teksti teise värviga ja saadetud foto õpetajale.

Merilin Aruvee tutvustas ka visualiseerimise meetodit ehk keelereeglite pildi kujul esitamist. See aitab teadmisi süstematiseerida, lisaks on pildilt või skeemilt hõlbus näha, kui hästi on keelereeglist või -nähtusest aru saadud.

Aruvee kõneles ka keelemaastike uurimisest (*linguistic landscape*), näiteks võib lasta õpilastel koduümbruses ringi käia ning vaadata, mis keeles silte silma jääb. Samuti võib keelemaastikke uurida kodus keskkonnas mis keeles silte ja raamatuid leidub. Tegemist on sotsiolingvistilise uurimismeetodiga, mida kasutavad mitmekeelsuse uurijad. Uurimise järel saab arutleda, miks on ühes või teises kohas just see või teine keel nähtaval või mis on erinevate keelte funktsioon näiteks tänavapildis.

Õppevideote ja helifailide loomise keskkonnad

Seminaril jagati kogemusi videorakenduste ja õppemängude ning testide keskkondade kaustamisel (vt lisasid). Eneli Värnik kõneles Wizerist ning Liina Teesalu kiitis GoFormative'i keskkonda, mis koondab eritüübilisi ülesandeid nii heli kui videoga (vt samuti lisadest).

Emakeeleõpetuse Infokeskuse veebiseminar 21.04

Kirjutamisülesande andmisest

Merilin Aruvee soovitas kirjutamisülesannetele korraga vähem kriteeriumeid seada, võtta seejuures fookusesse 1 või 2 kriteeriumit, nt üks-kaks äsjaõpitud keeleteemat. Ka võiks olla üldise kirjutamise asemel suund sihipärasele kirjutamisele: konkreetne žanr või kindla alusteksti põhjal kirjutamine.

Tutvustati mõningaid kirjutamiskrakendusi (vt lisadest).

Tiina Niin jagas ülesannet sõnavara laiendamise kohta, mida kasutas 8. klassis: leida tänase ilma kohta nii palju sõnu või fraase, kui suudad. Kasutada sünonüümi-, slängisõnaraamatut vms.

Joosep Susi lõpusoovitustest jäi kõlama, et üleliia palju ei maksa uusi vahendeid kasutada, küll aga võiksid õpetajad Facebookis jagada nii häid kui halbu kogemusi. Ka soovitas ta õpetajatel otsida Google'ist nippe: igasugused meetodid ja lahendused on guugeldamise kaugusel. Susi rõhutas ka, et ei tasu pidevalt mõelda, mis võiks olla õpilasele põnev – põnevus ja motivatsioon pole omavahel seotud. Seotud on enesetõhusus, autonoomia ja motivatsioon. Ta soovitas ka lugeda lühikesi tekste, aga lugeda korduvalt, jõudes sedasi tekstile väga lähedale.

Merilin Aruvee soovitas jääda tuttava lemmikrakenduse juurde, mis väga hästi toimib, isegi, kui seda on vaid üks.

Andrus Org aga soovitas kasutada vaheaega eneseharimiseks ning ilukirjanduslike teoste lugemiseks, mida ammu pole lugenud.

Emakeeleõpetuse Infokeskus tänab kõiki osalejaid rohke osavõtu eest!